

KARABAĞ ANLATISINI KONTROL ETME MÜCADELESİ: ERMENİ SİVİLLERİN GÜVENLİĞİNE KARŞI AZERBAYCAN DEVLETİNİN EGEMENLİĞİ

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Analiz No : 2023 / 22

10.10.2023

Bu yazı ilk olarak AVİM tarafından 6 Ekim 2023te yayınlamış [İngilizce bir makalenin çevirisidir](#). Söz konusu makalenin çevrilmesine AVİM Misafir Araştırmacısı İrem Akın katkı sağlamıştır.

Azerbaycan 19 Eylül tarihinde şimşek hızıyla gerçekleştirdiği bir askeri operasyon sayesinde Karabağ üzerinde tam hâkimiyet elde etmiş ve Karabağ Ermenilerinin yaklaşık 30 yıl sürmüş olan ayrılıkçılığına son vermiştir.^[1] Karabağdaki tanınmayan ayrılıkçı rejim kendini feshedeceğini açıklamış, Azerbaycan ise Karabağ Ermenilerini Azerbaycan vatandaşı olarak yeniden entegre etmek istediğini belirtmiştir. Bu doğrultuda Azerbaycan entegrasyon süreci için bir hükümet programını yürürlüğe koymuş ve bölgeye etkin şekilde yardım göndermeye ve altyapı inşa etmeye başlamıştır. Buna karşın Ermeni kaynaklar ve haber ajansları 120.000 Karabağ Ermenisinin neredeyse tamamının güvenliklerinden endişe ederek Ermenistan'a kaçtığını belirtmektedir. Şu ana kadar Azerbaycan ne kadar Ermeninin kaçtığına veya askeri operasyon öncesinde Karabağda esasen kaç Ermeninin bulunduğu dair resmi rakam açıklamamıştır. Azerbaycanlı güvenlik güçleri ile Karabağ'ın dağlık arazisine çekilen bazı Ermeni ayrılıkçılar arasında zaman zaman çatışmaların yaşandığı bildirilmektedir. Esas itibarıyla Azerbaycan, uluslararası kamuoyunda kendisine ait olduğu kabul edilen bir bölge olan Karabağda askeri zafer elde etmiştir. Ancak Ermeni tarafı ve onların geleneksel destekçilerinin Karabağda gerçekleşenler hakkında bambaşka bir tablo çizmekte olmaları sebebiyle, Azerbaycanın anlatı bağlamında bir zafere ulaşması şimdilik zor gözükmemektedir. Ermeni tarafının amacı, uluslararası kamuoyunda Azerbaycanı etnik temizlik yapan ve savunmasız insanları hedef alan haydut bir devlet olarak damgalanmasını sağlamaktır.

Ermenistan ve onun Karabağ Ermenileri arasındaki uzantıları, Azerbaycan'ın Karabağ Ermenilerini ata topraklarından zorla çıkararak etnik temizlik yaptığını öne sürmektedir.

Ermeni Diaspora kuruluşları ise askeri operasyonunun başladığı andan itibaren Azerbaycanın Ermenilere karşı soykırım (Artsakh Soykırımı veya İkinci Ermeni Soykırımı[2]) işlediğini hararetle iddia etmeye başlamışlardır. Ermeni tarafı tarihi Ermeni-Azerbaycanlı ihtilafına işaret etmekte ve Müslüman [Azerbaycan] Türklerin Hristiyan Ermenilere karşı nefret beslediklerini iddia etmektedir. Buradan yola çıkarak da Karabağ Ermenilerinin güvenliğini sağlama veya onlara Azerbaycanlı vatandaşlar olarak eşit muamele gösterme konusunda Azerbaycana asla güvenilemeyeceğini ileri sürmektedir.

Azerbaycan ile kardeşlik ve müttefiklik ilişkileri bulunan Türkiye de bazıları düpedüz paranoyakça ve Türk düşmanı olan suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Bunlar arasında aşağıdaki gibi ifadeler yer almaktadır:

Türkiyeyi ve Türkiyenin geniş çaplı askeri desteğini dikkate almadan Azerbaycanın saldırganlığını anlamak zor olur. [*] Anlaşılan o ki Türkiye, Birinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleştirdiği soykırımdan sağ kaldıkları için Ermenileri affetmemiştir,[3]

Türkiye soykırımcı bir toplumdur * Türkiye tarihte pek çok soykırım gerçekleştirmiştir... Yüzyıllar öncesine gidersek, [Türkiye] hep Hristiyan karşıtı olmuş ve mümkün olduğunca çok sayıda Hristiyanı katletmeye çalışmıştır,[4]

Yukarıdaki alıntılarının suçlamalarını incelemek için ayrı bir yazı gerekmektedir. Ancak söz konusu suçlamaların Azerbaycan veya Türkiye'yi doğru bir şekilde tasvir etmek yerine yazarların nefret dolu ve ayrımcı zihniyetini yansıtmakta olduğunu belirtmek şimdilik yeterli olacaktır. Böylesi bir zihniyet dünyayı siyah ve beyaz olarak görmekte, Ermenilerin asla yanlış yapamayacağını ve Türklerin her daim Ermeni çıkarlarını ilgilendiren konularda özel olarak suçlu olduklarını düşünmektedir.

Başta ABD ve Fransa[5] olmak üzere bazı Batılı ülkeler ve sözde bağımsız basın kuruluşları ise hatalı bağlamsallaştırmalar, yanıltıcı başlıklar, rivayetler ve kaçamak sözler kullanarak Ermeni söylemi doğrultusunda Azerbaycana karşı organize bir karalama kampanyası yürütmektedir.[6] Bu durum şaşırtıcı değildir, zira 30 yıllık Karabağ Sorunu incelendiğinde Batılı ülkelerin sıklıkla Ermenistan ve Karabağ Ermenileri lehine olan bir statükoyu hem alenen hem de gizlice destekledikleri görülmektedir.

Batılı ülkeler geçen yıldan bu yana Ermenistan'ı Rusya'nın tesirinden koparmak ve Ukrayna Savaşında batağa saplanmış olan Rusya'ya karşı ikinci bir cephe açmak amacıyla Ermenistan'ı ısrarla yanlarına çekmeye çalışmaktadır. Ayrıca stratejik bir konuma sahip bir ülke olarak Batı'ya yakın bir Ermenistan, Çinin kârlı Avrupa pazarlarına erişmek amacıyla Güney Kafkasya üzerinden ticaret yolları oluşturma emellerine karşı bir engel teşkil edebilecektir. Tüm bunlar doğrultusunda Azerbaycan, Ermeni azınlığın sivil haklarını garanti altına alan Batı destekli bir anlaşma yapmak yerine [Karabağ'a] saldırıyı tercih ettiği için Batı söyleminde azarlanmakta ve Karabağa saldırdığı için etnik temizlik yapmakla[7] suçlanmaktadır.

Ermenilerin Hristiyan ve Azerbaycan Türklerinin Müslüman olduğu gibi gereksiz hatırlatmalarla din kozu da oynanmaktadır. Bu bağlamda kullanılan söylemlerin bazıları ılımlı nitelikte iken, bazıları fütursuzca aşırıya kaçmaktadır:

Dağlık Karabağın etnik Ermeni yetkilileri [*] yönetimlerini feshetmeyi ve çoğunluğu Hristiyan olan bölgenin yıl sonuna kadar çoğunluğu Müslüman olan Azerbaycan'ın resmi bir parçası olmasına izin vermeyi kabul etmiştir.[8]

Müslüman Azerbaycan'ın bu hafta başında Ermeni Hristiyanlara yönelik soykırımına yeniden başlamasıyla birlikte şu soru ortaya çıkıyor: Konu 'kafirler' yönelik vahşi nefrete geldiğinde, İslamcı teröristler -ki düzenli olarak onların gerçek İslam'la hiçbir alakaları olmadığı konusunda uyarılıyor- ile Müslüman devlet adamları arasındaki fark tam olarak nedir?[9]

Kimin hangi dine mensup olduğunu hatırlatmak nesnel olarak bir amaca hizmet etmemektedir, zira Karabağ Sorununu ve Azerbaycanın dış politikası doğru bir şekilde incelendiğinde söz konusu ihtilafın esasen karşıt siyasi söylemlere dayanan bir toprak anlaşmazlığı olduğu ve Azerbaycanın dış politikasında Müslüman çoğunluklu kimliğine özel bir vurgu yapmadığı ortaya çıkmaktadır (Ermenistan ise, tam tersine, sürekli olarak dünyadaki ilk Hristiyan ulus olduğunu vurgulamaktadır). Ayrıca, Azerbaycan'ın saygı gören bir Yahudi topluluğuna ve İsrail ile yakın ilişkilere sahip olması, onun dini farklılıkları ayrımcılık yapmak için bir gerekçe olarak görmediğini göstermektedir. Bu anlatılanların hiçbiri gizli bilgi değildir. Bu gerçek, din kozunun Batılı kamuoylarında Hristiyan dayanışmasını teşvik etmek ve duygusal tepkiler yaratmak amacıyla Batılı aktörler tarafından yüzüsüzce kullanılmakta olduğuna işaret etmektedir.

Azerbaycanın tüm bunlar karşısında anlatacağı farklı bir hikayesi vardır. Toprak bütünlüğü uluslararası sistemdeki temel ilkelerden birisidir ve Karabağ'ın Azerbaycan'a ait olduğu uluslararası toplumca kabul görmektedir (bu son zamanlarda Ermenistan tarafından da kabul edilmiştir). Bu ise Karabağ üzerinde tam hâkimiyet sağlamanın Azerbaycanın bir iç mesele olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Ermenistan ve Batılı ülkelerin Azerbaycanı Karabağ askeri operasyonu nedeniyle azarlaması Azerbaycanın devlet egemenliğini ihlal eden bir dış müdahaledir ve söz konusu meseleyi bir uluslararasılaştırma girişimidir.

Karabağ'ın demografik dengesinin de açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Karabağ'daki Ermeni çoğunluğu, Çarlık Rusya'sının Ermenileri Kafkasya'daki Türklere karşı bir tampon unsur olarak kullanmak için yapmış olduğu demografik mühendisliğin bir sonucudur. Bu nedenle Karabağ'ın Ermenilere ait olduğu yönündeki Ermeni söylemi son derece yanlıştır. Karabağ aslında tarihsel olarak birçok etnik grubu barındıran bir bölge olmuştur. Öte yandan Karabağ'ın Azerbaycanlı nüfusu ve komşu bölgelerdeki yüz binlerce Azerbaycanlı, Birinci Karabağ Savaşı sırasında Ermeni güçleri tarafından acımasızca sürülmüştür. 30 yıl süren Karabağ Sorunu, ne Ermenistan'ın ne de Batılı ülkelerin, İkinci Karabağ Savaşı'nın statükoyu değiştirdiği 2020 yılına kadar evlerine dönme şansı olmayan Azerbaycanlı ülke içi mültecilerinin (*internally displaced persons, IDPs*) durumunu zerre önemsemediğini göstermiştir. Karabağ Sorununa hem Ermeni hem de Azerbaycanlı çıkarlarını yansıtacak bir çözüm bulmakla görevlendirilen AGİT Minsk Grubu eş başkanları (ABD, Fransa ve Rusya) ise tamamen başarısız olmuşlardır. ABD ve Fransa sadece Ermenistan'ı memnun edecek ve ayrılıkçı Karabağ Ermenilerinin konumunu sağlamlaştıracak bir statüko ile ilgilenmiştir. Rusya ise sadece Ermenistan ve Azerbaycan'ı

birbirine karşı oynamasına ve Rusya'nın Güney Kafkasya'daki konumunu sağlamlaştırmasına imkan verecek bir statüko ile ilgilenmiştir.

Dolayısıyla Azerbaycan, Karabağ Sorununun adil ve barışçıl çözümü için 2020'ye kadar 30 yılını boşa harcamıştır. İkinci Karabağ Savaşından sonra üstünlüğü ele geçirdiğinde bile Azerbaycan, Güney Kafkasyada istikrarlı bir bölgesel yapı oluşturmak amacıyla hem Ermenistan hem de Rusya ile görüşmeye devam ederek diplomatik bir yol izlemiştir. Ancak 2020'den sonraki gelişmeler hem Ermenistan ve destekçilerinin hem de Rusya'nın, Azerbaycan'ın işgal altındaki topraklarını geri kazanmasını engelleyecek yeni bir statükoyu hedeflediğini ortaya çıkarmıştır.[10] 19 Eylül'de iki Azerbaycanlı sivilin ve dört askerin ölümüne neden olan mayın patlamaları bardağı taşıran son damla olmuştur.[11] Bununla birlikte Azerbaycan; Rusya'nın devam eden Ukrayna Savaşı ile meşgul olduğunun, Rusyanın Ermenistan'ın Nikol Paşinyan hükümetine müdahale etmeyecek kadar kızgın olduğunun ve Paşinyan hükümetinin Karabağ'daki Ermeni ayrılıkçıların hayallerinin Ermenistan'a yıllarca yük bindirmesinden bıkip usandığının büyük olasılıkla farkındaydı.[12] Bu bağlamda Azerbaycan için harekete geçme zamanı gelmişti, zira diplomatik bekleme oyununu oynamak işgal altındaki toprakların nihayet geri kazanılması fırsatının kaçırılmasına sebep olacaktı.

Bu nedenle Azerbaycan'ın Ermeni azınlığın sivil haklarını garanti altına alan Batı destekli bir anlaşma yapmaktansa [Karabağ'a] saldırmayı tercih ettiği yönündeki söylem yanıltıcıdır. Azerbaycan'ın bakış açısına göre Batı destekli söz konusu anlaşma tıpkı AGİT Minsk Grubu süreci gibi çözümsüzlüğe giden bir yola dönüşmüştü. Azerbaycan için geriye kalan tek gerçekçi seçenek Karabağı geri almak için askeri gücünü kullanmak olmuştur. Bunu yaparken bile Azerbaycan sadece ayrılıkçı Ermeni askeri birliklerini hedef almıştır (tabii ki Ermeni tarafı Azerbaycanın ayırım gözetmeksizin sivilleri hedef aldığını iddia etmektedir), oysa en kolayı Azerbaycanın üstün askeri gücünü kullanarak önüne çıkan her şeyi bombalaması olurdu. Ayrıca Azerbaycan, Karabağ'ın ana nüfus merkezi olan Hankendi'ye ulaştığında sivil kayıplardan kaçınmak için Rus barış gücü ve ayrılıkçı Ermeni yönetimi ile müzakere etmiştir. Görünüşe bakılacak olursa bu hususların hiçbiri ne Ermenistan ne de onun Batılı destekçileri için önemli değildir.

Son önemli tartışma konusu ise etnik temizlik ve soykırım suçlamalarıdır. Karabağ'dan kaçan Ermenilerin bildirilen sayısı ve kaçan Ermenilerin, Ermeni yetkililerin, Birleşmiş Milletler'in (BM) ve Uluslararası Kızıl Haç Komitesi'nin (UKHK) açıklamaları her iki suçlamanın da uydurma olduğunu göstermektedir.

Soykırım suçlaması kolayca çürütülebilecek niteliktedir, zira Ermeni kaynakları bile iddia edilen 120.000 Karabağ Ermenisinin neredeyse tamamının Ermenistan'a kaçtığını teyit etmektedir[13] ve uluslararası basın şu anda Hankendi'nin adeta bir hayalet şehre dönüştüğünü bildirmektedir.[14] Karabağ Ermenilerinin neredeyse tamamı kaçtıysa ve Hankendi ölen Ermenilerin bedenleriyle dolu değilse o zaman Azerbaycan kimi öldürmüştür? Bu soruya verilebilecek bir cevap yoktur, dolayısıyla Karabağ'da soykırım yapıldığı suçlamasının gerçekte hiçbir dayanağı yoktur. Söz konusu suçlama, Ermeni aktörlerin kendi çıkarları için kamuoyunda sempati yaratmak amacıyla hukuken tanımlanmış soykırım terimini kötüye kullanma alışkanlıklarının bir göstergesidir.

Etnik temizlik suçlamasını çürütmek ise daha çetrefilli bir iştir. Dürüstlük adına Karabağ Sorununun Ermeniler ve Azerbaycanlılar arasında Çarlık Rusya'sının Kafkasya'da nüfuzunu genişlettiği dönemlere kadar uzanan düşmanlık ve şüphe ortamını körüklediğini belirtmek gerekir. Yani, eğer seçme şansları olsa Ermenilerin ve Azerbaycanlıların çoğu muhtemelen birbirlerinden ayrı yaşamayı tercih edeceklerdir. Buna rağmen Azerbaycan, Karabağ Ermenilerini bölgede kalmaya[15] ve vatandaş olmaya çağırmıştır. Ermenistan'a kaçan veya bölgeden ayrılamayan Ermenilere yiyecek ve su dağıtmıştır[16] ve Karabağ'a aktif olarak yardım göndermektedir.[17] Hem yakın zamanda Karabağ'ı ziyaret eden BM heyeti hem de şu anda orada faaliyet gösteren UKHK, Ermenilere karşı kötü muamelenin yapıldığı herhangi bir olaya tanıklık etmediklerini belirtmişlerdir.[18] Günlerce Azerbaycan'ın adını taraflı haberlerle dolaylı olarak lekeledikten sonra Batılı medya organları da söylem değiştirmeye başlamıştır: artık Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan tarafından Karabağ'ı terk etmeye zorlandığına dair bilinen hiçbir vaka olmadığı bildirmektedirler.[19]

Başta da belirtildiği üzere Azerbaycan, Ermenilerin entegre edilmesi için bir hükümet programı uygulamaya ve bölgede altyapı inşa etmeye başlamıştır.[20] Buna paralel olarak ayrılıkçı Karabağ Ermeni yönetimi fesih kararnamesinde şunları belirtmiştir:

Bu kararnamenin yürürlüğe girmesinden sonra Dağlık Karabağ halkı, cumhuriyet dışında yaşayanlar da dahil olmak üzere, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yeniden entegrasyon koşullarını öğrenmeli ve gelecekte Dağlık Karabağ'da kalma (veya oraya dönme) konusunda bağımsız ve bireysel bir karar vermelidir.[21]

Buna rağmen ayrılıkçı Ermeni güçlerinin Azerbaycan'a teslim olmasıyla birlikte Karabağ Ermenileri güvenliklerinden endişe ederek derhal kaçmaya başlamışlardır. Azerbaycanlı gazeteciler tarafından neden kaçtıkları sorulduğunda, birçok Ermeni yerel makamlar (yani ayrılıkçı Karabağ Ermeni yönetiminin yetkilileri) ya da tanıdıkları tarafından bölgeden kaçmaları gerektiğine dair uyarı aldıklarını belirtmişlerdir.[22] Bu gelişmeler yaşanırken Ermenistan hükümeti ise kendinden emin bir şekilde ilerleyen günlerde Karabağ'da hiçbir Ermeni'nin kalmayacağını belirtmiştir.[23] Dolayısıyla Karabağ Ermenilerinin bölgeyi terk etme kararını Azerbaycan tarafından aktif bir şekilde tehdit edildikleri için değil, Ermeni yetkililerin ısrarı ve Azerbaycanlılara karşı tarihsel hoşnutsuzluk ve güvensizlikleri bağlamında bir tür önlem olarak aldıkları açıktır. Gerçekçi açıdan bakıldığında Azerbaycan bu kadar kısa sürede Karabağ Ermenilerinin endişelerini giderecek bir şey yapabilir miydi? Ayrıca Ermeniler Karabağ'ı kendi istekleriyle terk etmişlerse buna gerçekten etnik temizlik denebilir mi?[24]

Özetle Karabağ'a ilişkin anlatıyı kontrol etme mücadelesi iki can alıcı husus etrafında dönmektedir: Ermeni sivillerin güvenliği ve Azerbaycan devletinin egemenliği. Ermeniler ve Azerbaycanlılar arasındaki düşmanlığın tarihi göz önüne alındığında Karabağ Ermenilerinin güvenlikleri konusundaki korkuları ve Karabağ'dan kaçma gerekçeleri anlayışla karşılanmalıdır. Ancak bu durum, Azerbaycanlıların Karabağ Sorunu nedeniyle son 30 yıldır katlanmak zorunda kaldıkları adaletsizlikleri veya Azerbaycan'ın egemenlik haklarını savunmak istemesini hiçe saymak için bir bahane olamaz.

*Görsel: Karabağ'dan kaçmaya hazırlanan bir Ermeni aile (solda), Hankendi şehrine bakan bir karakolda nöbet tutan bir Azerbaycanlı asker (sağda) - Kaynaklar: NTV/BBC

[1] Bu yazıdaki fikirlerin şekillenmesine katkı sağladığı için Güney Kafkasya uzmanı ve eski AVİM Analisti Tutku Dilavere teşekkürlerimi sunarım.

[2] Mark Movsesian, Theeder Second Armenian Genocide, *Compact*, September 27, 2023, <https://compactmag.com/article/the-second-armenian-genocide>

[3] Vicken Cheterian, Nagorno-Karabakh, The Death of a Rebel Republic, *Agos*, September 22, 2023, <https://www.agos.com.tr/en/article/29167/nagorno-karabakh-the-death-of-a-rebel-republic>

[4] Raymond Ibrahim, The Genocide of Christians: Islamic Terrorists vs. Muslim Statesmen, *The Stream*, September 26, 2023, <https://stream.org/the-genocide-of-christians-islamic-terrorists-vs-muslim-statesmen/>

[5] Seda Sevensan, Azerbaijan criticizes French foreign ministers remarks against Baku, *Anadolu Agency*, October 3, 2023, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/azerbaijan-criticizes-french-foreign-minister-s-remarks-against-baku/3007144>

[6] Newsweek, The Guardian, The Washington Post, Politico, The New York Times, BBC, Deutsche Welle, AFP, Reuters ve France 24 gibi yayınlarda bunların örnekleri tespit edilmiştir.

[7] A humanitarian disaster is under way in Nagorno-Karabakh, *The Economist*, September 28, 2023, <https://www.economist.com/leaders/2023/09/28/a-humanitarian-disaster-is-under-way-in-nagorno-karabakh>

[8] Baku denies Nagorno-Karabakh ethnic cleansing claims, *France 24*, October 1, 2023, <https://www.france24.com/en/live-news/20231001-baku-denies-nagorno-karabakh-ethnic-cleansing-claims>

[9] Ibrahim, The Genocide of Christians...

[10] Mehmet Oğuzhan Tulun, BMGKda Karabağ Tartışmaları Ve Bazı Çevrelerde Oluşturduğu Yankılar, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2023/34, 6 Eylül 2023, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/BMGK-DA-KARABAG-TARTISMALARI-VE-BAZI-CEVRELERDE-OLUSTURDUGU-YANKILAR>

[11] Ruslan Rehimov, Karabağ'da Ermeni güçlerin döşediği mayının patlaması sonucu 4 Azerbaycanlı polis şehit oldu, *Anadolu Ajansı*, 19 Eylül 2023, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/karabagda-ermeni-guclerin-dosedigi-mayinin-patlamasi-sonucu-4-azerbaycanli-polis-sehit-oldu/2995317> ; Ruslan Rehimov, Ali Cura, Emre Gürkan Abay, Yavuz Aydın, Azerbaycan Savunma Bakanlığı: Karabağ'da antiterör operasyonu başlatıldı, *Anadolu Ajansı*, 19 Eylül 2023, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycan-savunma-bakanligi-karabagda-antiteror-operasyonu-baslatildi/2995388>

[12] Joseph Epstein, How Nagorno Karabakh's Fall Could Help Armenia, *Newsweek*, October 3, 2023, <https://avim.org.tr/Blog/HOW-NAGORNO-KARABAKH-S-FALL-COULD-HELP-ARMENIA-NEWSWEEK-03-10-2023>

[13] No new arrivals from Nagorno-Karabakh, total number of forcibly displaced persons arriving in Armenia stands at 100,632, *News.am*, October 4, 2023, <https://news.am/eng/news/784994.html>

[14] UN team in Nagorno-Karabakh, a first in 30 years, as ethnic Armenians flee, *Al Jazeera*, October 1, 2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/1/un-team-in-nagorno-karabakh-a-first-in-30-years-as-ethnic-armenians-flee>

[15] Andrew Osborn, Azerbaijan says it does not want exodus from Nagorno-Karabakh, urges Armenians to stay, *Reuters*, September 28, 2023, <https://www.reuters.com/world/azerbaijan-says-it-does-not-want-exodus-nagorno-karabakh-urges-armenians-stay-2023-09-28/>

[16] Örneğin bakınız: Azərbaycan polisi erməni sakinlərə qida paylayır, *Operativ Media*, Instagram sayfası, 28 Eylül 2023, https://www.instagram.com/reel/Cxp1Xwosd_ij/ ; Azerbaijani soldiers and doctors saved a 90-year-old Armenian woman in Karabakh., *Clash Report*, X (Twitter) page, September 27, 2023, <https://x.com/clashreport/status/1707005336496857429?s=20>

[17] Maryana Ahmadova, Azerbaijan shares latest data on humanitarian aid delivered by central authorities to Karabakh Armenians, *Trend News Agency*, October 3, 2023, <https://en.trend.az/azerbaijan/politics/3806405.html>

[18] BM: Karabağ'dan Ermenistan'a gidenlere yönelik herhangi bir kötü muamele bildirilmedi, *NTV*, 29 Eylül 2023, <https://www.ntv.com.tr/dunya/bm-karabagdan-ermenistana-gidenlere-yonelik-herhangi-bir-kotu-muamele-bildirilmedi,Tj-dyiosZ0-qCNtebVvNUA> ; Ghost town with no soul: Inside Karabakh after ethnic Armenians flee, *Al Jazeera*, YouTube channel, October 2, 2023, <https://youtu.be/axdKnZ4sYhA?si=-Ax1hep375bivimj>

[19] Joel Gunter, Deserted Nagorno-Karabakh reveals aftermath of lightning-fast Armenian defeat, *BBC*, October 4, 2023, <https://www.bbc.com/news/world-europe-66995976>

[20] Azerbaycan devlet kurumları, Karabağ'daki Ermeni nüfusa hizmet vermeye başladı, *NTV*, 1 Ekim 2023, <https://www.ntv.com.tr/dunya/azerbaycan-devlet-kurumlari-karabagdaki-ermeni-nufusa-hizmet-vermeye-basladi,z3Y7ELt65ECnqjYQ82riKA#> ; UN team in Nagorno-Karabakh..., *Al Jazeera*.

[21] Elena Teslova, Unrecognized Nagorno-Karabakh statelet to cease to exist by next Jan. 1, *Anadolu Agency*, September 28, 2023, <https://www.aa.com.tr/en/world/unrecognized-nagorno-karabakh-statelet-to-cease-to-exist-by-next-jan-1/3002766>

[22] Paytaxtda yaşamış Qarabağ ermənilərindən etiraflar: Bakıdan nəyi istədilər?, *AZTV*, Instagram sayfası, 28 Eylül 2023, <https://www.instagram.com/reel/CxuG8KclO5T/>

[23] No Armenian will be left in Nagorno-Karabakh in coming days amid exodus Pashinyan on Azeri ethnic cleansing campaign, *ArmenPress*, September 28, 2023, <https://armenpress.am/eng/news/1120708.html>

[24] 1915'te Ermenilere karşı bir soykırım yapıldığına inanan Gwynne Dyer, buna karşın Ermenilerin Karabağ ile ilgili etnik temizlik ve soykırım iddialarını eleştiren ilginç bir makale kaleme almıştır. Söz konusu makaleden öne çıkan bazı kısımlar: Yine de [Ermenistan-Azerbaycan] sınır geçiş noktasındaki manzarada bir tuhafılık var. [Karabağ Ermenileri] kendi arabalarıyla, eşyalarıyla birlikte gelip etnik olarak temizlendiklerini iddia ediyorlar, ancak dehşet hikayeleri anlatmıyorlar ve onları kovalayan kimse de yok. Gerçekten de Azerbaycan hükümeti resmi olarak kalmalarının hoş karşılanacağını söylüyor ve bir BM araştırma heyetinin bölgede neler olup bittiğini görmek üzere bölgeye girmesine izin vermiş bulunuyor. Ayrılıkçı cumhuriyette yaşayan Ermenilerin, 24 saat süren savaşın 20 Eylül'de Ermenilerin yenilgisiyle sonuçlanmasından bu yana zarar gördüğüne dair güvenilir herhangi bir rapor yok. Otuz yıllık sıcak ve soğuk savaş 'mültecileri' tedirgin etmiş olmalı, ancak bu toplu göç biraz aceleci olmadı mı? [...] Üzerinde çalışılacak çok fazla malzeme yok, ama Paşinyan elindekilerle yetinmek durumunda olduğu için 'etnik temizlik' diyor ve 'soykırım' demeyi [Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin eski savcısı Luis] Moreno Ocampo gibi başka yerlerdeki 'kullanışlı ahmaklara' bırakıyor. Ancak böyle söylemek bu iddiaları gerçek yapmaz. Gerçeğe daha yakın bir şey Dağlık Karabağ'ın eski başkanı Samvel Şahramanyan'ın danışmanı David Babayan tarafından dile getirildi:

'Halkımız Azerbaycan'ın bir parçası olarak yaşamak istemiyor. Yüzde doksan dokuz nokta dokuz tarihi topraklarımızdan ayrılmayı tercih ediyor'. Aynen de böyle oldu. [*] Dağlık Karabağ'daki tüm Ermeniler, kazananların kendilerine diğer Azerbaycan vatandaşları gibi davranacaklarına dair verdikleri sözü tutup tutmayacaklarını bile beklemeden ayrılıyorlar. Bu bir soykırım değil, ama buna etnik otomatik-temizlik diyebilirsiniz. Kaynak: Gwynne Dyer, Armenia: Not a Genocide, *The Portugal News*, October 2, 2023, <https://www.theportugalnews.com/news/2023-10-02/armenia-not-a-genocide/81904>

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya, Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "KARABAĞ ANLATISINI KONTROL ETME MÜCADELESİ: ERMENİ SIVİLLERİN GÜVENLİĞİNE KARŞI AZERBAYCAN DEVLETİNİN EGEMENLİĞİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2023 / 22. Ekim 10. Erişim Nisan 13, 2026. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/KARABAG-HAKKINDAKI-ANLATIYI-KONTROL-ETME-MUCADELESİ-ERMENI-SIVILLERIN-GUVENLIGI-ILE-AZERBAYCAN-DEVLETLETININ-EGEMENLIGI-KARSI-KARSIYA>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır